

Reidar Brekke's Tale på "Tjårs - og 35 - års - møte i Rotaryklub, den 25. Januar 1961.

Det er ungdom og alder, som påkaller vor opmeksomhet på denne jubileums-møte. Året er ungt, og klubben vor begynner å anta et viss alder. Den 25. Januar 1926 holdt klubben sit chartermøte her i denne salen. Av dem, som dengang var tilstede er det bare Gunnar Stabell og jeg, som fremdeles er medlemmer av klubben. Klubben har alltid hatt sitt tålhold her på Britannia Hotel, men den har flyttet fra rum til rum etter sin størrelse. Stabell og jeg har fulgt med på flytteløpet som to fjøsniiser og idag er vi her igjen. At klubben er blitt 35 år er det al grund til å glede sig over - men Stabell og jeg kan behagelig vor glede over å være blitt 35 år eldre i denne tiden.

Kudyard Kipling har skrevet no'en bevingede ord om ungdom og alder, som jeg har oversat og tat med mig - ikke bare som trøstend ord til Stabell og mig - men også som en indledning til mit kåseri om Rotary. Han sier: "Ungdom er intet avsnit i et menneskes liv. Ingsom er en sindstilstand. Ungdom er en uttryksform for Din vilje - Din fantasi og Dine følelser. Det er livsmotets seier over frykt - lystens seier over tilbakeholdenhet. Ingen blir gammel bare ved å leve så og så mange år. Du blir gammel av å svikte sine idealer. Årene gir Dig nok rynker i huden - men det er Din manglende evne til å begeistres, som gir sjelen rynker. Bekymringer - tvil - selvberedelser - frykt og fortvilelse - det er de lange lange årene, som holder Dit hode og søker Dine tanker ned mot jorden.

Enten Du er 16 eller 70 eksisterer i Di hjærte evnen til å undres over naturens skjønhet og stjernehimlens glans - evnen til med spenning å møte livets tilskikkelser. Du er så ung som Din tro - så gammel som Din tvil - så ung som Din selvtillid - så gammel som Din frykt - så ung som Dit håp - så gammel som Din fortvilelse. Sålenge Dit hjærte er mottagelig for skjønhetsindtryk - for glede - for naturens storhet - for impulser fra Dine medmennesker - og lengsel mot det ukjendte - sålenge er Du ung.

Når kontakten brytes og Du isolerer sig fra alt dette - blir Dit hjærte dekket av pessimismens sne og kynismens is - da er Du blit gammel - virkelig gammel - Gu' trøste og bare Dig."

Rotary's stifter - Paul Harris - var gammel av år - men ung av glede - da jeg traff ham i 1932. Det har ikke vært mange mennesker forundt å få se sin idé realisert i den utstrøknig som han fik. De færreste idéplantere har fått glede av sine idéer i sin egen levetid. La' mig nevne et eksempel - uten noenombelst sammenligning forevrig. Voltaire var også en mand med idéer. Han blev prylt og landsforvist, og på sit dødsleie sa' han "Jeg forlater en verden, som er like ond og tåpelig, som den var ved min ankomst."

Paul Harris hadde meget å glede sig over. Som president emeritus reiste han rundt i en vesentlig del av verden, og blev overalt mottatt med sympati og ovationer. Når klubbens president og dette stes arrangementskomité har ønsket, at jeg skulde si noe på dette møte har jeg indtryk av, at det spesielt er mit personlige samvær med Rotary's stifter, de gjerne vil jeg skal komme ind på. Det er neppe no'en norsk rotarianer, som har fått en anledning til å være sammen med ham på tommandshånd som jeg fik. Det var helt tilfeldig. Jeg var guvernør det året, han besøkte Norge. Vi var sammen en uke i Oslo, og jeg var hans gjest i 3 dager og to netter i hans hjem utenfor Chicago i 1934. Jeg tar netterne med for vi pratet mere end vi sov.

Jeg var dengang sterkt engagert av Rotary. Jeg hadde vært president for en klub - guvernør for et distrikt - og medlem av den europeiske rådgivende komité, hvor jeg i Lausanne hadde vært med på å megle i en strid mellem Amerikanak og Britisk Rotary. Det var som medlem av Rotary International's yrkeskomite, jeg var kaldt til Chicago. Paul Harris var meget interessert i å se sit Rotary gjennom en norsk rotarianers briller. Jeg hadde endel å indvende mot Rotary International's administration. Den flom av tryksaker, som vi blev overdengt med hadde jeg vanskelig for å forsone mig med. Etter å ha' sittet et par dager i avdelingen for klubberne i latinamerika og sygeuropa fik jeg en forklaring. Klubberne her holdt sig med pinlig nøiaktighet til alle direktiver fra hovedkontoret, og stod helt hjelpeløse uten detaljerte direktiver. I Nordeuropa - og kanskje spesielt i de nordiske lande - gik mesteparten av disse tryksaker i papirkurven. Klubberne her hadde formet sig langt friere. Hovedkontoret tok senere hensyn til dette og papirflommen avtok noget for vort vedkommende. Et andet spørsmål, som jeg fått mig beføiet til å ta' op var den hurtige rotation for tillidsmænds vedkommende. Jeg mente dengang, at tillidsmændene knapt var kvalifisert for sine hverv, før deres tjenestear var omme. Her kom jeg i skade for å røre ved noget vesentlig. Både Harris og hans beste ven - Rotarys organisator og generalsekretær - Ches. Perry rystet på hodet. Det var intet de var mere engstelig for end komiteer og "råd" bestående av tillidsmenn, som hadde uttjent sin tid. "Rotary's idé og etik er bestandig og uforanderlig", sa' de. Det er stadig nye mennesker, som skal rotere om dem - inspireres av dem - og finde egne uttryk for dem. "Mangeårige tillidsmænd i Rotary er Rotary kirkegårde", sa' de. Faren ved nationale og regionale centra, hadde allerede vist sig. Rotarianere hadde sit årlige forum i Conventions og assemblies og der måtte alle bindende beslutninger fattes. Ellers kunde Rotary risikere å bli' gjort identisk med et eller andet bestemt formål. Slike formål, som Esperanto - Fredssaken - Moral Rearmement - hadde allerede truet Rotary's identitet. Selvom disse

formål i sig selv var aldrig så gode - måtte Rotary få fortsette å være Rotary. Selvom R.I. senere har måttet bøie sig for kravet om nationale og regionale råd, tror jeg idag, at de to dengang hadde ret i sine synsmåter.

Men når vi var på tomandshånd var det ikke bare administrative problemer vi drøftet. Det var i langt sterkere grad rotaryidéen og dens realisation vi drøftet. Harris var en forholdsvis ubetydelig sagfører i Chicago - men en mann med betydelig menneskekundskap - da han i 1905 stiftet den første rotaryklub. Han gjorde sig ikke store illu^sjoner. Et av de bilder han betjnte sig av var dette: " Han slog en sirkel,, som utelukket mig - jeg slog en sirkel, som innelukket ham "

Han hadde en klippefast tro på muligheten av venskap mellom mennesker, hvis de bare lærte hverandre å kjenne. Han så det som et kall å bringe dem sammen - forkorte avstanden imellem dem. En av de første han forela' sin idé, var hans egen skredder. " Kunde ikke falde mig ind " sa' skredderen. " Her kunde jo komme kunder, når jeg var ute i et slikt møte. " Ja " svarte Harris - " men hvis nu alle Du møter der blir Dine kunder ". " Helt anden sak " sa' skredderen - " Du kan regne med mig " Denne skredderen var no'en år senere med på å forme motto'et " Service above self ". Egoismen hadde forvandlet sig til idealisme - ialfald i ord. Medlemmerne av den første rotaryklub blev lurt ind i klubben med løfte om økonomisk vinding. Men Harris selv hadde andre mål.

Harris hadde dengang en mindre sagførerforretning og var vant til nøisomme levevilkår. Han hadde aldrig interessert sig for no'en høi materiel levestandard. Da jeg traf ham hadde han ikke andet å leve av end sin stilling som president emeritus i R.I. Hans hjem lå betydelig under norsk husbankstandard og var møblert med pinnemøbler.

Rotary International var i 1934 en verdensomspennende organisation med et stort hovedkontor og et meget stort budjet. Jeg fandt kontrasten så påfallende, at jeg nevnte det for Ches Perry. Han trak på skuldrene og sa' : " Hvis Du kan forandre Paul Harris, er Du god ". Det var ikke mulig å få ham til å ta' imot mere end \$500. pr. år til livsophold for sig, sin kone og sin svigerinne. Det var hans personlige form for service. Hans reiser som president emeritus blev selvfølgelig dekket av R.I. Hvad snakket vi så om i disse 3 døgnene i hans enkle hjem og på vor^s spasserturer i omegnen.? Jeg har vært inde på dette tidligere her i klubben, og jeg skal idag begrense mig til det rent ideologiske, som var gjenstand for vore samtaler. Harris hadde ikke lest meget om idéhistorie, filosofi og religionshistorie, som hadde vært blandt mine hobbies fra ungdommen av. Han var imidlertid sterkt interessert i å se sit Rotary mot den bakgrund, som min amatørmessige innsikt i disse disipliner kunde gi'. Før vort samvær hadde jeg holdt

et foredrag for mine kolleger i yrkeskomiteen og kontorets stab under titelen "Næringslivets Etik". Harris og Perry var tilstede, og et utdrag av dette foredrag blev senere benyttet som førstesides stoff i "The Rotarian" under overskrift "Hverdagsmoral og Søndagsmoral".

Var Rotary en idé - en ideologi - eller en religion? Vi hadde på det tidspunkt opplevet, at Rotary av andre både blev oppfattet som en konkurrerende ideologi og en konkurrerende religion.

Diktaturstatene forbed Rotary og den katolske kirke forbed sine proselyter å gå ind i Rotary. Victor Hugo sier: "Intet er sterkere end en idé, som kommer i ret tid", men det kan muligens med en viss rett omskrives noget. "Intet er sterkere end en idé, som serveres i den rette form". Paul Harris holdt hårdnakket på, at det bare var en idé, en tanke, som søktes realiseret i en bestemt form.

Han vilde fremme venskap mellem mennesker, og hadde med stor menneskekundskap - og man kan godt si' med stor list - fundet midler til å fremme dette formål. En fra hvert yrke - hvem føler sig ikke smigret ved å være en utvalgt - ingen diskusjon om politik og religion (intet sprængstoff) - korte og friske sammenkomster - programmessig forpliktende kameratskap - høie idealer og anvisning på deres realisation opdelt i 4 grupper - no'e for enhver smak.

Jeg skal nevne no'en ord om møteplikten, som vi er tilbøilig til å ta' litt lettvindt herhjemme. På gjennemreise i New York traf jeg styret i New Yorkerklubben. De forela' mig et problem, som på den tid engagerte dem meget. Der var holdt et foredrag i klubben om den juryordning, som var rådende i New York. Hvert distrikt i byen hadde en folkevalgt jury til pådsømmelse av mindre forbrytelser.

Foredragsholderen påviste, at der var gåt korrupsion i denne ordningen. Folk gad ikke møte frem og stemme ved valg av disse juryene, og følgen var at det var gangstere og småforbrytere, som møtte frem og fik sine folk valgt. En rotarianer, som påhørte dette foredraget blev så betatt av det, at han besluttet å gå til aksjon. Han reiste rundt i de forskjellige distrikter og holdt foredrag for å bringe folk frem til valgurnerne. Dette optok så meget av hans tid, at han ikke kunde møte regelmessig i Rotary. Nu var hans møteprosent kommet under 60 og efter vedtekterne skulde han strykes som medlem. Styret anerkjente hans arbeide, men vedtekterne var tydelige, og klubbens møteprosent led under det. Konkurransen om møteprosent mellem klubber og medlemmer var av stor betydning i deres øine. Jeg foreslo 2 alternativer: enten å registrere hvert av hans foredrag som fremmete i Rotary - eller velge ham til æresmedlem, så han ikke tallet med i presenten. Han gjorde det, de andre snakket om. På retur fik jeg høre, at han enstemmig var innvalgt som æresmedlem, og dermed var klubbens møteprosent reddet.

Jeg snakket med Harris om dette. Man var enig i det råd, jeg hadde gitt. Ordene var blitt til virkelighet - til handling for denne rotarianeren. Netop dette forhold mellom ord og virkelighet var gjenstand for vore smataler. Rotary var jo en meget ordrik institution og den spredte tonvis av tryksaker over verden. Hvilken sandhet og hvilken verdi hadde alt dette? Harris var fuldt klar over at Rotary's etik var et lån fra kristendommen. Den var ingenlunde ny. Det var serveringsformen og rammen som var nye. Rammen var en klub - men hvad er så egentlig en klub? Selve ordet sies å være utledet av det saxiske ord "cleofan", som betyr å fordele eller dividere, og peker hen på en fordeling av omkostningerne ved et samvær. Betegnelsen klub går tilbake til anden halvdel av 1600 tallet i London, hvor det blev en betegnelse på mænd, som kom sammen til bestemte tider på værtshusene der. Joseph Addison, som var stifter og redaktør for de eldste eksisterende tidsskrifter "The Tatler" og "The Spectator" - og betegnes som den første journalist - gav en definition av disse klubberne. "Når no'en mand finner, at de er enige på et eller andet område - om det er aldrig så trivielt - etablerer de sig i et slags broderskap og møtes en eller 2 ganger i uken - for å feire en så fantastisk likhet sig imellem" Men allerede før disse klubberne dannet sig existerte der i London mandssamfund med etiske formål, som også hadde sit tilhold på værtshusene. Der var ikke andre forsamlingslokaler. Det var håndverkslaugene, som forvaltet meget gamle traditioner og samværsformer, som blev holdt hemmelige for utenforstående. De gik under navn av loger, og det tiltagende antal av mere eller mindre alkoholiserede klubber bevirket at disse loger isolerte sig og stengte sine dører enda forsvarligere end tidligere. Omkring år 1700 blev disse loger reorganisert, og man blev vidne til en like explosionsartet national og international utbredelse av disse loger, som vi har vært vidner til for Rotary's vedkommende siden 1910. Idag går disse mandssamfund under navn av frimureri, og man regner med, at der er ca. 12 millioner frimurere i verden idag. Antallet av rotarianere ligger fra tiden på ca. 1/2 million, hvorav en vesentlig andel også er frimurere. Der synes å være et behov for mandssamfund med etiske formål. Vi vet hvad Rotary sier om sig selv. Hvad sier andre om Rotary? "Jeg vet hvor Rotary går" sa' Bernhard Shaw - "det går til lunch". Sinclair Lewis har skrevet en meget fornelig satire over en amerikansk rotarianer, og Rotary har som samfundsforeteelse vært gjenstand for studium. En komite nedsatt av de amerikanske universiteter har git en rapport. Vi vet fra Kinsey-rapporten at de går ganske grundig tilverks derborte. Denne komiteen anerkjender nok de uttrykk for samfundsånd, som kan påpekes i boy's work og Rotary foundation o.s.v. men det eneste som

imponerte dem noget var den adgang, som klubbens medlemmer gav medlemmerne til å bekjempe sine hemninger, og føle sig frie blandt sine medmennesker. Her kan fremkaldes evner, som er værdifulde for samfundet. Komiteen synes tilbøilig til å mene, at Rotary ikke bør betegnes som en service - klub men som en leadership - klub.

Komiteen anerkjender til en viss grad Rotary's talemåter og ord, men den synes å være bekjendt med Schopenhauers ord : " Alle tiders viise har til alle tider sagt det samme, og alle tiders dårer - d.v.s. alle tiders overveldende majoritet - har til alle tider gjort det samme - nemlig det stikk motsatte. "

Hvad er egentlig ord og talemåter ? To av vor tids betydeligste tenkere, Ludwig Wittgenstein og Karl Jaspers har også søkt å besvare dette spørsmål. Er ord tjenlige som verktøi, hvor det gjelder det immaterielle eller grenseoverskridende? " Ord er av denne verden, uløselig knyttet til den og begrenset av den, sier de. Overskrider man denne grense, taper ord sin anvendelighet, og man er henvist til andre kommunikasjonsmidler for tanke og forestilling. Ja selv på det materielle område kan ord komme tilkort som verktøi. I den vitenskapelige forskning betjener man sig av et annet sprog : matematikken. I musik og kunst, som umiddelbart påtvinger sig vor bevissthet, er man uavhengig av ord. " Ord representerer ikke sandhet, hvis de ikke viser sig nyttige - d.v.s. at de hjelper os til å komme i et tilfredsstillende forhold til andre ledd i vore erfaringer " sa' pragmatikeren William James.

Det har hendt en gang i menneskeslektens historie at ord blev kjød - eller virkelighet om man vil - og senere har menneskeheten levet i et mere eller mindre tåket ingenmandsland mellom erkjendelse og handling - mellom lære og liv - mellom ord og virkelighet.

Mit personlige bekjendtskap med stifteren festet den forestilling hos mig, at det var hans hensikt og håp, at Rotary skulde bli en retningsviser i dette ingenmandsland - en veiviserstolpe, som ialfald anga' en retning fra ord mot virkelighet.

Victor Rydberg har skrevet et litet rim om veiviserstolpen med de 2 armer :

" På visarstolpens ena arm står skrifvet:
har väg med tro, til sanningen och lifvet,
och på den andra står : med orsakslagen,
här väg ur nattens villor fram i dagen.

Har gjälder välja rett - vi måste vandra
framåt den ena vägen eller andra -
velan! I ombudsmänn för båda - sågen
hvad råd i hafven ^{svad} - bevis i ägen. "

Rotary har ingen vitenskapelige beviser på 'os - men vi har et råd å gi' os : Det lonner sig å være snill - det lonner sig å vise vilje til vennskap. Rotary betjener sig ikke bare av ord. Det dramatiserer dette sit råd i friske møter og utall skomster, hvor vennskap mellom mennesker programmessig skal komme til uttrykk, og hvor den gode vilje skal råde.

Vi har idag den glede å motta 3 nye rotarykamerater i vår klub. I og med rotaryknappen får hver av Dere en halv million rotarykamerater hvorav ca. 4500 norske. Knappen er et løsen og adgangsteget til ca. 10.700 rotaryklubber, hvorav ca. 100 norske. Denne knappen er et virkende symbol - den forkorter avstanden mellom Dere og andre, som bærer den. Det er en virkelighet. Som jeg nevnte kan rotary sies å være en dramatisering av en humanetisk idé - og hver enkelt rotarianer spiller en rolle i denne dramatiske fremstilling. Hvis hans plass står tom - er det en rolle, som faller ut. Møteplikten bør derfor være os en kjær plikt.

Mentaliteten kan variere noget i de forskjellige Rotarydistrikter. I Amerika reserveres endel møter i året til undersøkelse av den indre flytelse Rotary har hatt på den enkelte rotarianer. Jeg har selv et par solskinnshistorier referert fra disse møter, men det er bare en av dem jeg husker. En rotarianer - representerende manufaktur - kom sultet og surgt - og fortalte: " Jeg har en manufakturforretning sammen med min bror. Vi eier hver en halvpart og har delt arbeidet mellom os slik at han leder kontoret og jeg butikken med kassen. I møte hos honom det ofte at kunder betaler mere end de skal. Dette har vært en ganske betydelig ekstrainntekt for mig " Her skyter presidenten smilende ind den bemerkning: " og efter at De er blitt rotarianer gjør De vel kundene opmærksom på det, hvis de betaler for meget " " Nei - nei - nei " svarte rotarianeren, " men efter at jeg blev rotarianer, deler jeg disse pengene med min bror."

Man skulde tro, at vore gjester iaften - vore damer - vilde være de best kvalifiserte dommere på dette område, men efter hurtige eftertanke er jeg kommet til det resultat, at de ingenlunde er kvalifiserte - de aner jo ikke hvordan vi vilde ha' vært, hvis vi ikke havde vært rotarianere.